

Safbwynt Unigryw | The Exchange | Y Gyfnewidfa pennod 1

Betsan Powys

Helo a chroeso i'r Gyfnewidfa.

A diolch yn fawr iawn am ddod o hyd i ni. Felly 'ni' yn yr achos hwn, fel y gwelwch chi, yw'r ddau ohonom ni. A'r un pwysig, yw'r dyn sydd wedi bod yn gyfrifol am gadw llygad ar wariant cyhoeddus Cymru am bron i'r wyth mlynedd diwethaf, gan geisio gwneud yn siŵr, fel Archwilydd Cyffredinol, bod eich trethi chi a fi, a chymaint mwy, yn cael eu gwario'n dda yng Nghymru, ac os nad ydyw ac mae'n ddrwg gen i ddweud nad ydyw weithiau, ei fod yn gwneud rhywbeth amdano.

Adrian Crompton yw e'.

Croeso, Adrian.

Diolch.

Betsan

A Betsan Powys ydw i, sylwebydd gwleidyddol sydd wedi dibynnu lawer gwaith ar wybodaeth Adrian o sut mae pethau'n cael eu gwneud yng Nghymru dros y blynyddoedd diwethaf.

Felly mae'n dda iawn bod yma ac ar ôl, wel bydd hi'n wyth mlynedd haf nesaf Adrian, rydych chi'n mynd.

Adrian

Mae hynna'n gywir. Rwy'n gobeithio ei fod wedi bod yn wyth mlynedd da, ond, ydw, byddaf yn gorffen fis Gorffennaf nesaf.

Mae'n benodiad wyth mlynedd. Ac felly, ie, dim ond croesawu'r cyfle i fyfyrion ar bopeth rydw i wedi'i weld a'i ddysgu dros y saith mlynedd a hanner diwethaf.

Ac ydych chi eisoes yn meddwl ymlaen at eich cynlluniau ar ôl yr wyth mlynedd?

Wel, ar hyn o bryd, ie, yn y cam meddwl. Ond y cynllun nawr dim ond i chi wybod beth yw ein cynlluniau, am bedair pennod eithaf byr a chrynnoo'r podlediad hwn, ac mae'n rhoi cyfle i chi, Adrian ddweud rhai pethau rydych chi'n teimlo bod angen eu dweud, cyn i chi fynd.

Felly mae hon yn gyfres untro, yn wledd i'r gwrandawyr.

Rydym yn gobeithio, felly, os ydych chi erioed wedi pendroni ble mae eich arian yn cael ei wario, sut mae eich arian yn cael ei wario, os oes gennych farn ar hynny.

Os ydych chi wedi meddwl tybed pam nad yw gwasanaethau cyhoeddus Cymru bob amser yn gwneud yn wych, os nad ydyn nhw'n gwneud yn well, os ydych chi'n gobeithio cael eich dwylo ar rym fis Mai nesaf ac eisiau syniadau ar sut i fynd i'r afael â heriau gwariant cyhoeddus Cymru, heriau gwariant cyhoeddus, dyma eich cyfle.

Rydych chi'n mynd i glywed hynny ychydig o weithiau, yna mae'r podlediad hwn ar eich cyfer chi. Rydym yn gobeithio Felly rydyn ni'n mynd i ddechrau gyda syniad o faint o arian rydyn ni'n sôn amdano yng Nghymru.

Pwy sy'n cael beth, sut mae'n cael ei wario. Bydd yr ail bennod yn nodi'r heriau. Yn y drydedd, rwy'n eich rhybuddio, nawr rydyn ni'n mynd i geisio dod o hyd i'r atebion.

Ac yna os bydd popeth yn mynd yn iawn, byddwn yn recordio pedwaredd bennod fer gyda golwg ar y dyfodol. Felly, rwy'n gobeithio bod hynny'n swnio fel cynllun.

Adrian

Mae'n swnio fel cynllun.

Betsan

lawn.

Felly, gadewch i ni ddechrau ar ein traed, a dechrau gwneud i chi weithio. A dywedwch pan fyddwn yn dweud gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, pan fyddwch chi'n clywed hynny ar y newyddion, beth ydyn ni'n sôn amdano?

Pwy rydyn ni'n sôn amdano?

Iawn, felly fel Archwilydd Cyffredinol, rwy'n goruchwyllo gwariant a pherfformiad a llywodraethu, mwy neu lai yr holl sector cyhoeddus datganoledig yng Nghymru, ynghyd ag ychydig o bethau eraill.

Felly, beth mae hynny'n ei olygu ymarferol yw sefydliadau sy'n gwario tua 28 biliwn o bunnoedd o arian trethdalwyr, mae hynny'n bron i draean o gynnyrch domestig gros Cymru, swm sylweddol iawn.

Rhaid gwneud hynny'n glir, onid oes e?

Oherwydd y dyddiau hyn, miliwn, biliwn.

Dydw i ddim yn siŵr ei fod yn golygu llawer i ni mwyach.

[Adrian] Mae biliwn yn llawer o arian.

[Betsan] Mae 28 biliwn yn llawer mwy.

[Adrian] Yn union.

Felly, o fewn fy nghylch gwaith i, mae goruchwyllo'r holl sefydliadau sy'n ffurfio sector cyhoeddus datganoledig Cymru.

Felly dyna Lywodraeth Cymru a'r Senedd eu hunain trwy bob rhan o'r GIG, yr holl lywodraeth leol, amrywiaeth o gyrff hyd braich sy'n cael eu noddi gan Lywodraeth Cymru, awdurdodau tân a heddlu, y parciau cenedlaethol, hyd at y tua 730 o gynghorau tref a chymuned yng Nghymru.

Felly mae'n rôl anhygoel gyda rhyw fath o drosolwg unigryw, breintiedig o'r cyfan, o'r sefydliad cyhoeddus mwyaf yng Nghymru i'r lleiaf.

Ac fel pennawd, pe bawn i'n gofyn i chi.

Iawn, wrth i chi baratoi i adael, sut ydych chi'n gadael pethau,chi'n gwybod, sut mae ein gwasanaethau cyhoeddus y dyddiau hyn?

Oherwydd bydd pobl a fydd yn gwrando, rwy'n siŵr, yn clywed amdanynt bob dydd a'r problemau maen nhw'n eu hwynebu.

Felly sut maen nhw'n gwneud?

Rwy'n credu y bydd cryn dipyn o'r hyn y byddwn yn sôn amdano yn ystod y penodau hyn yn canolbwyntio ar y pethau nad ydynt yn iawn neu sydd angen eu gwella.

Fyddwn i ddim eisiau colli golwg ar y darlun mwy. Rwy'n credu bod ein gwasanaethau cyhoeddus yn rhyfeddol, ac rydym yn dibynnu arnyn nhw ym mhob ffordd.

Trwy'r dydd, bob dydd.

Mewn ysbytai, ysgolion, y ffyrdd, yr amgylchedd, ein cymunedau, ym mhobman.

Ac maen nhw'n wynebu heriau enfawr.

Dros y cwpwl o ddegawdau diwethaf, bu gwasgfa enfawr ar gyllid cyhoeddus, fel y gwyddom i gyd, ond mae heriau allanol enfawr hefyd.

Newid hinsawdd, Brexit, digwyddiadau geowleidyddol sy'n dod yma i Gymru, ac er gwaethaf hynny i gyd, mae ein gwasanaethau yn dal i weithredu i safon uchel iawn yn y rhan fwyaf o achosion.

Daeth y sioc fwyaf eithafol i'r system, rwy'n credu, ychydig flynyddoedd yn ôl gyda'r pandemig Covid.

Ac er bod hynny'n gyfnod ofnadwy, chi'n gwybod, rwy'n edrych yn ôl arno nawr ac yn myfyrio fy mod yn credu ein bod wedi gweld rhywfaint o'r gorau oll o ran gwasanaeth cyhoeddus, yn ystod y cyfnod hwnnw.

Chi'n gwybod, staff rheng flaen yn addasu i gynnal gwasanaethau i bobl mewn amodau eithriadol.

Ac ar lefel fwy strategol, gwelsom y llywodraeth, llywodraeth leol, y GIG, pob rhan o'r gwasanaeth cyhoeddus yn cydweithio'n effeithiol gyda'i gilydd i gyflwyno rhaglenni anhygoel, yn llythrennol yn achub bywydau, fel y rhaglen frechu, y rhaglen profi, olrhain a diogelu.

Felly, rwy'n cyfeirio at yr amser hwnnw siŵr o fod, er ei fod yn ofnadwy i gymaint o bobl, fel rwy'n dweud, yn adlewyrchu'n gadarnhaol iawn ar yr hyn y gall y sector cyhoeddus ei gyflawni pan fydd yn wirioneddol unedig o amgylch pwrpas cyffredin ar y cyd, ac mae pawb yn tynnu i'r un cyfeiriad.

Felly oes rhaid i chi gael y math hwnnw o argyfwng i gyflawni hynny yw'r cwestiwn rwy'n tybio?

[Adrian] Wel, yn union. Ni allwn fyw yn y math hwnnw o gyfnod argyfwng trwy'r amser. A phan rydyn ni'n gwario cymaint o arian ag yr ydym ni, mae gan y cyhoedd hawl i ddisgwyl, y lefel honno o gydweithredu, ar y cyflymder hwnnw o gyflawni, trwy'r amser, nid dim ond mewn argyfwng.

Pwynt diddorol arall rydw i wedi'ch clywed chi'n ei wneud yw bod Covid wedi newid y ffordd rydyn ni fel defnyddwyr gwasanaeth yn ymddwyn, a rhai o'n disgwyliadau, efallai, o'n hysbytai, o'n hysgolion ac yn y blaen.

Ydy hynny'n gywir?

Allwch chi feintioli bod rhywbeth wedi newid yn y ffordd yr oeddem yn disgwyl i'n gwasanaethau ymddwyn ar y pryd, ac a yw ymddygiadau wedi newid ers hynny?

[Adrian] Ydy. Yn sicr, ac rwy'n credu bod Covid yn bendant wedi ysgogi rhywfaint o'r newid ymddygiadol hwnnw i ni, fel cleientiaid y gwasanaeth cyhoeddus, ond mae ffactorau eraill yn effeithio ar hynny hefyd.

Chi'n gwybod, y dirwedd cyfryngau, chi'n gwybod, y dirwedd wybodaeth, safbwyntiau cyffredinol o wleidyddiaeth a darparu gwasanaethau cyhoeddus, mae'r holl bethau hyn yn effeithio mewn rhyw ffordd, y ffordd rydyn ni fel dinasyddion yn ymgysylltu a'r hyn rydyn ni'n ei ddisgwyl gan ein gwasanaeth cyhoeddus.

Un effaith y pandemig, heb os, yr ydym yn dal i deimlo ei effeithiau nawr, oedd graddfa enfawr y galw cronedig na ellid delio ag ef yn ystod y cyfnod hwnnw, am resymau amlwg.

Ond mae angen i ni ddelio â'r effeithiau nawr, sawl blwyddyn yn ddiweddarach.

Ac wrth gwrs, gadawodd hefyd weithlu'r sector cyhoeddus a oedd yn flinedig iawn

a dim egni, fel yr oeddem i gyd erbyn y cyfnod hwnnw.

Felly dewch â'r ddau beth hynny at ei gilydd, a dyna ran o'r rheswm pam mae gennym gymaint o wasgfa ar ein gwasanaethau cyhoeddus ar hyn o bryd.

Iawn, felly cyn i ni fynd ymlaen i'r manylion yma, gadewch i mi ofyn un cwestiwn i chi.

Sef, pam rydyn ni'n gwneud hyn?

Rydyn ni i gyd yn gwybod eich bod chi i ffwrdd yr haf nesaf, ond a yw hyn yn achos o gael rhywbeth allan yn agored, neu a ydych chi eisiau paratoi eich olynydd, pwy bynnag y bydd?

Pam oeddech chi eisiau gwneud hyn?

Gan dybio eich bod eisiau gwneud ac nad oeddech chi'n cael eich gorfodi i wneud hynny, wrth gwrs.

[Adrian] Na, roeddwn i wir eisiau ei wneud. Rwy'n credu ei bod yn bwysig iawn, chi'n gwybod, disgrifiais yn gynharach pa mor freintiedig ac unigryw mae'r rôl hon yn dal i deimlo, i mi, i fod yn gwbl annibynnol o'r llywodraeth.

Mae cael yr ehangder a'r dyfnder hwnnw o bersbectif yn rhywbeth sy'n unigryw i'r rôl hon, a'r sefydliad hwn.

Ac rwy'n credu, er bod llawer o'n gwaith yn dod i'r amlwg trwy'r cyfryngau, a gwleidyddion yn y Senedd ac yn y blaen, nid yw popeth yn dod i'r amlwg.

Ac felly rwy'n teimlo ei bod hi'n bwysig iawn i mi geisio rhoi rhywfaint o'r wybodaeth hynny i bobl.

I wneud hynny ar adeg pan fyddaf yn gobeithio y bydd, yn darparu rhyw fath o fan cychwyn i'm olynydd pan fydd yn dechrau.

Ond yn bwysig iawn, ar yr adeg hon, chi'n gwybod, y flwyddyn nesaf rydyn ni'n mynd i weld newid sylfaenol enfawr yn y Senedd.

A byddwn yn gobeithio y gallai rhai o'r pleidiau gwleidyddol

godi rhywfaint o'r hyn y gallaf ei gynnig heddiw.

Rwy'n sicr yn teimlo fel bod angen iddyn nhw wneud hynny, os ydym yn mynd i ddarparu'r math o wasanaethau cyhoeddus cynaliadwy rwy'n siŵr ein bod ni i gyd eisiau.

lawn, wel, rhybudd teg fan yna, dwi'n meddwl. lawn, felly gadewch i ni stopio yn y fan yna.

Amser i gael ein hanadl.

Yna rydyn ni'n mynd i nodi'r heriau sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Felly mae hynny'n rhywbeth mawr yn y bennod nesaf.

Felly ymunwch â ni ar gyfer yr ail bennod.

Thank you for tuning in to this episode of The Exchange Podcast.

Don't forget to subscribe to our channel to make sure you don't miss future episodes,
and if you have any questions or thoughts, we'd love to hear from you.

For more information about any of the topics discussed in this episode, check the description or visit our website audit.wales

Diolch am wrando ar y bennod hon o bodlediad y Gyfnewidfa.

Peidiwch ag anghofio tanysgrifio i'n sianel i sicrhau na fyddwch yn colli unrhyw benodau yn y dyfodol, ac os oes gennych unrhyw gwestiynau neu sylwadau, byddem wrth ein bodd yn clywed gennych

Am ragor o wybodaeth am unrhyw un o'r pynciau a drafodwyd yn y bennod hon, ewch i'r disgrifiad neu ewch i'n gwefan archwilio.cymru